

โรค เอ็ม เอ็ม

ผศ.นพ.เอกอมร เทพพรหม

โรคเอ็ม เอ็ม นั้นมีชื่อเต็มๆว่า โรคมัลติเพิลมายอีโลมา (Multiple Myeloma) โรคนี้เป็นโรคมะเร็งเม็ดเลือดขาวชนิดพลาสมาเซลล์ ซึ่งตามปกติพลาสมาเซลล์มีหน้าที่ในการสร้างแอนติบอดีในการป้องกันเชื้อโรคที่เข้าสู่ร่างกาย เมื่อเซลล์นี้กลายเป็นมะเร็งจะมีการเพิ่มจำนวนอย่างมากมายมากในไขกระดูก มีการสร้างแอนติบอดีที่ผิดปกติส่งผลให้ภูมิคุ้มกันของร่างกายลดลงเกิดการติดเชื้อได้ง่าย เซลล์มะเร็งเหล่านี้ยังไปรบกวนการสร้างเม็ดเลือดที่ปกติ ทำให้การสร้างเซลล์เม็ดเลือดแดง เม็ดเลือดขาว และเกล็ดเลือดมีปริมาณลดลง นอกจากนี้พลาสมาเซลล์ยังสามารถปล่อยสารโปรตีนหลายชนิดไปทำลายกระดูกได้ ระบบประสาท ได้อีกด้วย

อาการของโรคเอ็ม เอ็ม

โรคนี้นักมีการแสดงอย่างค่อยเป็นค่อยไป ในระยะแรกของโรคเอ็ม เอ็ม ผู้ป่วยอาจไม่มีอาการแสดงใดๆ แต่เมื่อพลาสมาเซลล์เพิ่มจำนวนมากพอก็จะแสดงอาการของโรคที่รุนแรงให้เห็น ผู้ป่วยมักพบความผิดปกติได้ ดังนี้

1. ความผิดปกติเกี่ยวกับเซลล์เม็ดเลือดแดง เม็ดเลือดขาวและเกล็ดเลือดมีปริมาณลดลง ทำให้เกิดอาการ เช่น

- เม็ดเลือดแดงลดลงทำให้เกิดภาวะโลหิตจาง ทำให้ผู้ป่วยซีด รู้สึกอ่อนเพลีย เหนื่อยง่าย
- หากปริมาณเซลล์เม็ดเลือดขาวลดต่ำลงจะทำให้ร่างกายไม่สามารถต่อสู้กับเชื้อโรคต่าง ๆ และทำให้ติดเชื้อได้ง่าย
- ส่วนเกล็ดเลือดที่ลดต่ำลงจะทำให้เกิดแผลฟกช้ำและมีเลือดออกได้ง่ายแม้เป็นอุบัติเหตุเพียงเล็กน้อย

2. ความผิดปกติเกี่ยวกับความหนืดของเลือดเพิ่มมากขึ้น จากมายอีโลมาโปรตีนที่สร้างมากขึ้นจากเซลล์มะเร็ง เลือดจะไปเลี้ยงสมองช้าลง ทำให้ผู้ป่วยมีอาการวิงเวียน รู้สึกสับสน บางรายอาจมีอาการแขนขาอ่อนแรงครึ่งซีกและพูดไม่ชัด คล้ายกับโรคหลอดเลือดสมอง

3. ความผิดปกติเกี่ยวกับกระดูกและระบบประสาท เช่น ปวดกระดูก ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ทั่วทั้งร่างกาย แต่ส่วนใหญ่มักพบอาการปวดบริเวณกระดูกสันหลัง กระดูกสะโพก รวมถึงกะโหลกศีรษะ นอกจากนี้ กระดูกอาจแตกหักได้ง่ายแม้ประสบอุบัติเหตุเพียงเล็กน้อย และกระดูกสันหลังที่ไม่แข็งแรงอาจไปกดทับเส้นประสาทและทำให้เกิดอาการปวดหลังเฉียบพลัน รวมทั้งอาจรู้สึกขาหรือกล้ามเนื้ออ่อนแรงโดยเฉพาะบริเวณขา

4. ความผิดปกติเกี่ยวกับระดับแคลเซียมในเลือด ทำให้มีแคลเซียมในเลือดสูงจากการสลายตัวของกระดูก ผู้ป่วยจะมีภาวะแห้งจากการขาดน้ำ รู้สึกกระหายน้ำมาก ปัสสาวะบ่อย มีอาการท้องผูก มีภาวะไตวาย ปวดท้อง เบื่ออาหาร อ่อนเพลีย ง่วงซึม อาจหมดสติได้

5. ความผิดปกติเกี่ยวกับไต ไตถูกทำลายด้วยสารที่สร้างจากเซลล์มะเร็งและจากภาวะขาดน้ำ ส่งผลทำให้ไตไม่สามารถกำจัดโซเดียม ของเหลวส่วนเกิน รวมถึงของเสียต่าง ๆ ออกจากร่างกายได้ตามปกติ ทำให้ผู้ป่วยมีอาการอ่อนเพลีย หายใจเหนื่อย หอบ คั้นตามผิวหนัง หรือมีอาการบวมที่ขา

สาเหตุของโรคเอ็ม เอ็ม

สาเหตุการเกิดโรคนั้นยังไม่ทราบแน่ชัด แต่โรค เอ็ม เอ็ม ทำให้เกิดเซลล์มะเร็งเม็ดเลือดขาวพลาสมาเซลล์สะสมที่ไขกระดูก ผลิตแอนติบอดีที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อระบบภูมิคุ้มกัน อีกทั้งเซลล์มะเร็งยังผลิตมัยอิโลมาโปรตีนซึ่งเป็นพิษกับร่างกาย เป็นเหตุให้เกิดภาวะแทรกซ้อนต่าง ๆ ตามมา

ปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดโรคนี้ที่มีรายงาน ได้แก่

- อายุ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป มีความเสี่ยงเผชิญโรคนี้ได้มากกว่าช่วงวัยอื่น ๆ
- เพศ เพศชายมีแนวโน้มของการเกิดโรคนี้มากกว่าเพศหญิงเล็กน้อย
- เชื้อชาติ คนเชื้อชาติแอฟริกันมีความเสี่ยงเกิดโรคมมากกว่าคนยุโรปหรือเอเชียถึง 2 เท่า
- พันธุกรรม ผู้ที่มีสมาชิกในครอบครัวเป็นโรคนี้ มีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคมมากถึง 4 เท่า
- โรคประจำตัว เช่น ผู้ที่มีน้ำหนักร่างกายเกินหรือเป็นโรคอ้วน รวมถึงผู้ที่เป็โรคเกี่ยวกับพลาสมาเซลล์ชนิดอื่น ๆ มีแนวโน้มที่จะเกิดโรคนี้ได้
- สารรังสี ผู้ที่ได้รับสารรังสีอาจเสี่ยงเกิดโรคนี้ได้ เช่น เคยประสบอุบัติเหตุจากการระเบิดของปรมาณู

การวินิจฉัยโรคเอ็ม เอ็ม

โรค Multiple Myeloma เป็นมะเร็งชนิดที่พบได้น้อย และในระยะแรกผู้ป่วยอาจไม่แสดงอาการใด ๆ จึงอาจเป็นโรคที่วินิจฉัยได้ยาก แต่เมื่อโรคมีความรุนแรงขึ้น แพทย์จะวินิจฉัยจากอาการแสดงของผู้ป่วย เช่น ซีด อ่อนเพลียวิงเวียน เมื่อยล้า ปวดกระดูก ขาบวม เป็นต้น รวมถึงพิจารณาปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ของผู้ป่วย

ส่วนการส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการเพื่อช่วยในการวินิจฉัยโรคเอ็ม เอ็ม ได้แก่

- การตรวจเลือด สามารถทำได้หลายวิธี ได้แก่ การตรวจค่าความสมบูรณ์ของเม็ดเลือดแดง เพื่อดูระดับเซลล์เม็ดเลือดแดง เซลล์เม็ดเลือดขาว และเกล็ดเลือด การตรวจการทำงานของตับและไต การตรวจระดับแคลเซียมในเลือด การตรวจหาเอ็มโปรตีน การตรวจหาชนิดและจำนวนของสารภูมิต้านทานที่ผิดปกติ การตรวจหาระดับเบต้าทูไมโครโกลบูลิน เป็นต้น
- การตรวจโปรตีนในปัสสาวะ ตรวจหาโปรตีนเบนซ์เจนส์ (Bence Jones Protein) เป็นโปรตีนที่ผิดปกติชนิดหนึ่งซึ่งถูกผลิตขึ้นโดยเซลล์มะเร็งและถูกขับมาทางไต
- การเอกซเรย์และการสแกน เพื่อตรวจสอบความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับกระดูกแขนขา กระโหลกศีรษะ กระดูกสันหลัง และกระดูกเชิงกราน โดยอาจวินิจฉัยด้วยการเอกซเรย์คอมพิวเตอร์ (CT Scan) การสแกนคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า (MRI) หรือการตรวจความเปลี่ยนแปลงทางเคมี (PET Scan)
- การดูเจาะไขกระดูกซึ่งถือว่ามีความสำคัญมาก เพื่อตรวจหาพลาสมาเซลล์ที่เป็นมะเร็ง ตรวจการเปลี่ยนแปลงของโครโมโซมในเซลล์มะเร็ง

การรักษาโรคเอ็ม เอ็ม

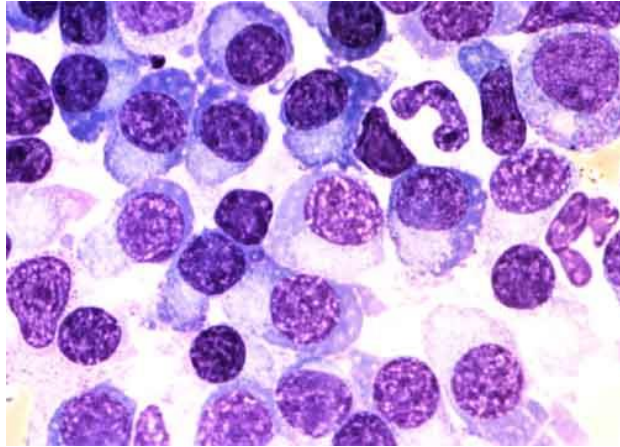
โรคนี้เป็นโรคที่ไม่หายขาด แพทย์จะให้การดูแลรักษาผู้ป่วยตามเหมาะสมกับชนิดและระยะของโรค การรักษาโรคเอ็ม เอ็ม ทำได้หลายวิธี ดังต่อไปนี้

- การทำเคมีบำบัด เพื่อกำจัดและยับยั้งการแพร่กระจายของเซลล์มะเร็ง
- การใช้ยากลุ่มบิสฟอสโฟเนต ช่วยลดการสลายตัวของกระดูกและเสริมสร้างความแข็งแรงให้กระดูก
- การฉายรังสี โดยใช้รังสีพลังงานสูงทำลายและยับยั้งการเจริญเติบโตของเซลล์มะเร็ง วิธีนี้สามารถลดอาการปวดกระดูกได้อีกด้วย
- การให้ยาเจาะจงเซลล์มะเร็ง ทั้งรูปแบบของยารับประทานหรือยาฉีดเข้าทางหลอดเลือดดำ เพื่อยับยั้งการทำงานของสารบางอย่างภายในเซลล์มะเร็งจนทำให้เซลล์มะเร็งตาย รวมถึงอาจใช้ยาโมโนโคลนอลแอนติบอดีเพื่อทำลายเซลล์มะเร็งด้วย
- การปลูกถ่ายสเต็มเซลล์ตัวเอง จะทำหลังจากการที่ผู้ป่วยจะได้รับยาเคมีบำบัด หรืออาจได้รับยาอื่นร่วม เพื่อกำจัดเซลล์มะเร็งไขกระดูกก่อน จากนั้นจึงเริ่มต้นการปลูกถ่ายสเต็มเซลล์ที่มีสุขภาพดีเข้าทดแทน วิธีการนี้ให้ผลการรักษาและเพิ่มระยะเวลาในการมีชีวิตของผู้ป่วยมากที่สุด
- การทำภูมิคุ้มกันบำบัด โดยใช้ยาเพื่อเพิ่มเซลล์ภูมิคุ้มกันที่จะเข้าทำลายเซลล์มะเร็ง เป็นวิธีการรักษาแบบใหม่ มีค่าใช้จ่ายในการรักษาสูง
- การรักษาตามอาการ เช่น การให้อิมมูโนโกลบูลินเพื่อเพิ่มภูมิต้านทานต่อสู้กับเชื้อโรค การให้เลือดหรือการให้ยาฮอร์โมนอีริโทโพอิตินเพื่อกระตุ้นการสร้างเม็ดเลือดแดงรักษาภาวะโลหิตจาง การกรองพลาสมาเพื่อกำจัดโปรตีนที่ผิดปกติออกจากกระแสเลือดเพื่อลดภาวะเลือดหนืด เป็นต้น

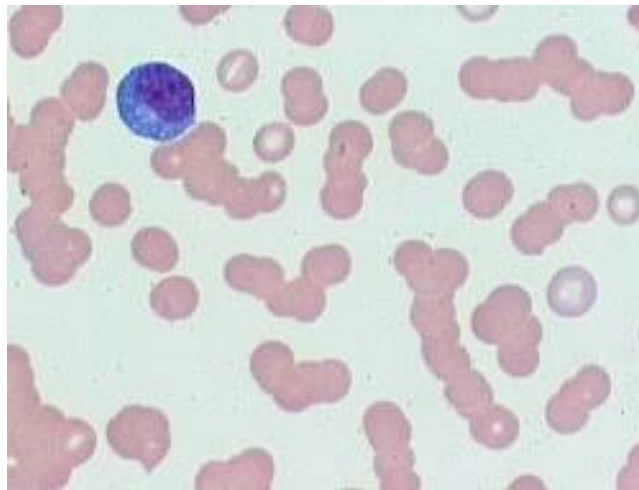
การป้องกันโรคเอ็ม เอ็ม

เนื่องจากโรคนี้ยังไม่ทราบสาเหตุของการเกิดโรคที่ชัดเจน และบางกรณีเกิดขึ้นจากปัจจัยเสี่ยงที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เช่น อายุ เพศ เชื้อชาติ และพันธุกรรม อาจไม่สามารถป้องกันโรคนี้ได้ แต่หากเกิดจากปัจจัยอื่น ที่พอจะป้องกันได้ เช่น โรคประจำตัว อาจป้องกันได้ด้วยการรักษาอาการป่วยและปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์ รวมถึงลดความเสี่ยงจากการรับรังสี เป็นต้น

ภาพประกอบ

ภาพที่ 1 เซลล์มะเร็งเม็ดเลือดขาวพลาสมาเซลล์ในไขกระดูก

ภาพที่ 2 เม็ดเลือดแดงมีการเรียงตัวเป็นแถว จากภาวะโปรตีนสูงในเลือดในโรคเอ็ม เอ็ม

ภาพที่ 3 รอยกระดูกพรุนเป็นวงสีดำที่กะโหลก จากการถูกทำลายโดยโรคเอ็ม เอ็ม

ภาพที่ 4 กระดูกแขนขวาที่มีลักษณะพรุนและหักจากโรคเอ็ม เอ็ม